

Vzťah šľachty a cirkvi na šarišskom vidieku na začiatku 18. storočia

Mariana KOSMAČOVÁ

Práca je venovaná vzťahom šľachty a cirkvi v prvých dvoch desaťročiach 18. storočia, tak ako ich zaznamenávajú kanonické vizitácie vykonané katolíckymi predstaviteľmi v rokoch 1700, 1703, 1712 a 1714. Cieľom príspevku je popísanie vzťahov predmetnej šľachty k miestnej cirkvi z pohľadu katolíckych vizitátorov na začiatku 18. storočia. Obširnejšie sa venujeme konkrétnym povinnostiam, ich forme a miere. V krátkosti poukážeme aj na pôvod a krátku históriu významnejších šľachtických rodov, kde vychádzame najmä zo staršej a novšej odbornej literatúry. Samotná práca je čiastkovým príspevkom k poznaniu problematiky patronátneho práva.

1 Vybrané šľachtické rody a vzťah k cirkvi na ich majetkoch¹

1.1 BERZEVICI (Berzeviczi)

Pôvod rodu siaha hlboko do 13. storočia a je odvodený od Rykolfu z (Veľkej) Lomnice, medzi ktorého široko rozvetveným potomstvom možno nájsť šľachticov z Torsy, Kamenice a napokon aj z Brezovice (Berzeviciovcov).² Rodovým majetkom bola Brezovica, od ktorej je odvodený aj ich predikát, tá bola ich hlavným rodovým majetkom aj v dobe konania prvých vizitácií z 18. storočia. Berzeviciovci boli už v tom čase prevažne katolíci, hoci ešte v polovici 17. storočia vystupovali prevažne ako evanjelici.³ Vo vizitácii z roku 1700 pôsobil v Brezovici evanjelický kazateľ, Berzeviciovci sa ho však snažili z obce vykázať a dosadiť katolíckeho farára, desiatok však od nich dostával podľa zvyku.⁴ Neskôr sa Brezovica spomína až v roku 1714. Medzi príslušníkmi rodu sa ako spolumajitelia brezovického majetku uvádzajú Mikuláš, Ľudovít, Adam, Gašpar, Michal a Alexander, ktorí boli katolíckmi, evanjelikom bol len Ezechiel Berzeviczi. Všetci v Brezovici aj bývali. Tu pôsobiaci a žijúci katolícky farár bol dosadený práve pri príležitosti konania vizitácie, proti čomu však niektorí zemepáni protestovali. Farár dostával od zemepánov desiatok v rozsahu asi 200 krížov. Taktiež plynuli zo zemepanských polí určité príjmy aj pre kostol. K Brezovici prináležala aj filia, bola ňou Brezovička (Hamborg), v ktorej bývali

¹ Výber rodov podliehal obsahovým možnostiam skúmaných prameňov. Zaradili sme teda najmä tie rody, pri ktorých sme mali dostatok informácií pre popísanie konkrétnych foriem plnenia patronátneho práva.

² ENDRŮDI, Ján: Ku genealógii a názvu rodu Berzeviczy. In: *Annales historici Presovienses*. Roč. 6, 2006, s. 56 – 57.

³ SEDLÁK, P.: Kresťanstvo na území Košického arcibiskupstva (od počiatkov do roku 1804). Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2004, s. 145 – 146.

⁴ Kan. viz. 1700, s. 4 – 5.

miestni zemepáni a patróni Ladislav a Ján Berzeviciovci. Práve títo protestovali proti ustanovenému farárovi s odôvodnením, že sa im zдал príliš nespoľahlivý, navyše ich priamo z kňazskej katedry očierňoval. Z titulu svojho patronátneho práva žiadali, aby bol vymenený, inak mu nebudú platiť nijaký desiatok. Predpokladáme, že títo zemepáni boli evanjelikmi, a to bol aj dôvod sporu medzi nimi a novým farárom. Vizitátor napokon rozhodol zachovať súčasného farára, keďže, ako sa vyjadril: „Väčšina zemepánov chce tohto farára, aj mu všetci títo platia desiatok, a mám aj právomoc investitúry od biskupa“.⁵

1.2 BERTÓTI, HEDRI (Berthoti, Hedri)

Pôvod Bertótiocov a Hedriocov sa odvodzuje od rodu Aba. Ich genealogický vývoj nie je dostatočne objasnený. Majetky v Šariši získali už v 13. storočí.⁶ Bertótiiovský rod bol značne rozvetvený, majetky mali v Šarišskej, Zemplínskej, Gemerskej či Sabolčskej stolici. Zdá sa, že prvým významným predkom pôsobiacim v Šariši bol šarišský podžupan Stanislav (1504 – 1522).⁷ V priebehu 16. a 17. storočia bol tento titul dedičný v ich línii. Podľa nami sledovaných vizitácií vlastnili väčšie či menšie majetky v obciach Široké, Fričovce, Bertotovce, Veľký Vít'az, Malý Vít'az, Šindliar a Hrabkov. Bertótiiovci boli už v roku 1700 katolíkmami, vo vizitáciách sa uvádzajú mená František, Ľudovít, Ladislav, Valentín, Dávid, Gabriel, Ľudovít, Žigmund či Mikuláš. Svoje patronátne povinnosti si plnili, desiatky farárom odovzdávali zväčša bez problémov, dozvedáme sa aj o konkrétnych formách. Z roku 1703 je údaj, podľa ktorého šľachtici z Fričoviec dávali farárovi ročne 4 gbely raže, 3 gbely pšenice, 4 gbely jačmeňa a 6 gbelov ovsa.⁸ V tom istom roku bolo zaznamenané, že Ľudovít Bertóti zabezpečil nevyhnutné veci pre slúženie omše v kostole vo Veľkom Slivníku.⁹ Rovnako tak už v roku 1700 Bertótiiovci, ako zbožní katolíci, darovali kostolu vo Vít'azi novú katedru.¹⁰

Hedriovci boli majoritnými vlastníkmi v Širokom, no majetky mali aj v Bertotovciach a Hendrichovciach. Vo vizitáciách sa menovite spomínajú Žigmund, Adam, Imrich, Gašpar a Benedikt. Podľa vizitácie z roku 1714 boli katolíkmami,¹¹ predpokladáme, že ku katolíckej viere sa hlásili už aj v roku 1700. Povinnosti voči farárovi aj učiteľovi si zväčša plnili, mali tiež povinnosť opravovať kostoly. Zaujímavý je údaj z roku 1703, podľa ktorého zemepáni katolíci (zrejme Hedriovci) platili širokému farárovi desiatok z obilnín, evanjelici len dvadsiatok.¹² Mená protestantských spoluvlastníkov spomína až vizitátor v roku 1714, boli nimi Žigmund

⁵ Kan. viz. 1714, s. 11.

⁶ ULIČNÝ, Ferdinand: Najstaršia šarišská a užská šľachta. In: Najstaršie rody na Slovensku. Martin: Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť pri Matici slovenskej, 1994, s. 66.

⁷ NAGY, I. Magyarországi családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kötet II., s. 35.

⁸ Kan. viz. 1703, s. 73.

⁹ Kan. viz. 1703, s. 72.

¹⁰ Kan. viz. 1700, s. 2.

¹¹ Kan. viz. 1714, s. 12.

¹² Kan. viz. 1703, s. 73.

z Kukovej (Kikemező) a Adam Kivecky (Kiveczky) – evanjelici a jeden kalvín Martin Egri (Egry), o ktorých sa však nič bližšie nedozvedáme.¹³

1.3 BORNEMISA (Bornemissa)

Príslušníci rodu Bornemisovcov sa do Šariša prisťahovali z južnejších častí Uhorska v prvej polovici 16. storočia v dôsledku rozširujúcej sa tureckej okupácie. Majetky získali ako donáciu od kráľa za vojenské zásluhy. Čo sa týka ich majetkových pomerov, išlo skôr o strednú vrstvu nižšej šľachty. Vplyvom vymierania mužských potomkov na konci 16. storočia sa ich rodové vlastníctvo zužovalo, napriek tomu príslušníci rodu sa tu udržali až do 19. storočia.¹⁴ Pri tomto rode treba tiež upresniť, že v Šariši v 16. a 17. storočí možno odlíšiť tri od seba nezávislé rodiny Bornemisovcov, a to s prímeniami z Drienice, Terne/Mošurova a Bartošoviec/Kalnišť'a. Vo vizitáciách zo začiatku 18. storočia sa spomína len jeden príslušník, a to Štefan Bornemisa, ktorý bol podľa I. Nagya v roku 1723 podžupanom Abovskej stolice.¹⁵ Podžupanský titul mu priznáva aj vizitátor z roku 1714.¹⁶ Vizitačné zápisy ho identifikujú ako zemepanského vlastníka majetkov v obciach Terňa, Veľký Slivník, Mošurov ale aj Malý Šariš. Z toho vyplýva, že bol pravdepodobne potomkom Bornemisovcov z Terne/Mošurova. Meno Štefana Bornemisu sa objavuje vo vizitáciách z roku 1700, 1703 a 1714. V roku 1700 sa spomína ako spoluvlastník vo Veľkom Slivníku, kde však bolo obyvateľstvo úplne kalvínske, a pôsobil tu aj kalvínsky kazateľ.¹⁷ Z textu sa nedá určiť akého bol Štefan Bornemisa vierovyznania, ani to, aký mal vzťah s farníkmi. Viac svetla do situácie vnášajú až údaje v nasledujúcich vizitáciách. Podľa nich bol Štefan Bornemisa katolík, dokonca sa v roku 1714 uvádza, že sa veľmi usiluje o to, aby do Terne poslali katolíckeho farára, keďže miesto pre duchovného nebolo v tom čase obsadené.¹⁸ Zmienka z roku 1714 o prevzatí veľkoslivníckeho kostola katolíkmi od kalvínov tiež indikuje, že išlo o zámer tohto zemepána.

¹³ Kan. viz. 1714, s. 12.

¹⁴ Téma rodu Bornemisovcov v Šariši sa aktuálne venuje autorka tejto štúdie. Genealógiu a majetkové vlastníctvo sa jej zatiaľ podarilo rekonštruovať do polovice 17. storočia. Príslušníci tohto rodu sa však objavujú v písomných prameňoch aj v 18. a 19. storočí, preto je tu potrebný ďalší výskum na objasnenie kontinuity. Pozri k tomu bližšie KOSMAČOVÁ, M. Majetkové pomery v Demjate, Fričkovciach a Janovciach v 16. a 17. storočí. In Zborník zo 7. Študentskej vedeckej konferencie [online]. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2012 [cit. 2012-04-05], s. 405 – 422. Dostupné na internete: <<http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Chovanec3/index.html>>.; K tomu aj ďalšia štúdia KOSMAČOVÁ, Mariana: Majetkové pomery Bornemisovcov v Šariši v 16. a 17. storočí. (Na príklade drienických a ternianskych Bornemisovcov). In: Spoločnosť, kultúra a každodennosť v dejinách Slovenska. Košice: Univerzita UPJŠ, Filozofická Fakulta, 2012, s. 43 – 55.

¹⁵ NAGY, I. Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kötet II., s. 177.

¹⁶ Kan. viz. 1714, s. 17.

¹⁷ Kan. viz. 1700, s. 11.

¹⁸ Kan. viz. 1703, s. 67; 1714, s. 17, 19.

1.4 DEŽÓFI (Deseffi, Desóffy)

Tento rod má starobylý slavónsky pôvod, v polovici 16. storočia sa jeho príslušníci kvôli osmanskej okupácii južných častí Uhorska presunuli do severnejších častí krajiny, kde získali do vlastníctva hrad a panstvo Kamenicu v Šarišskej stolici. Rod sa tu široko rozvetvil a sformovali sa dve základné vetvy – kamenická/krivianska a toryská/lubotínska vetva.¹⁹ Členovia rodu, ktorí sú spomínaní vo vizitáciách patrili k oboj vetvám. Ich majetkové podiely sa aj na začiatku 18. storočia rozkladali hlavne v oblasti hornej Torusy.

V Lubotíne sa vo vizitáciách spomínajú dve osoby z rodu Dežófiocov, a to Adam Dežófi z Červenice a Peter, pravdepodobne ide o otca a syna, obaja pochádzali z kamenickej vetvy. Adam sa spomína ako evanjelik, Peter už ako katolík, avšak svoje povinnosti voči cirkvi si neplnili.²⁰ Adam zaberá už niekoľko rokov farské polia, čo vizitátor v roku 1700 označil ako hlavný dôvod nevybudovania fary.²¹

Privilegované mestečko Lipany sa vo vizitáciách spomína len dvakrát, a to v roku 1700 a 1714, obec spravoval po celý čas evanjelický kazateľ, ktorého podporovali miestni zemepáni Sirmajovci a Dežófiocvi, okrem jedného všetci evanjelici.²² Sirmajovci tu získali podiel zrejme vďaka príbuzenským vzťahom s Dežófiocami. V roku 1714 sa spomína až 8 zemepánov z rodu Dežófiocov, ktorí patrili ku kamenickej aj toryskej vetve.²³ Rovnako boli v roku 1714 evanjelickí kazatelia aj v ďalších Dežófiových obciach, a to v Jakubovoch,²⁴ Toryse, Krivanoch, Ďačove, Chmeľove, Marhani²⁵ a v Červenici nebolo miesto pre katolíckeho farára obsadené, bol tu však evanjelický kantor, ktorý zrejme mohol zastávať aj funkciu kazateľa.²⁶ V rodovej obci Kamenica mali v roku 1712 katolíckeho kňaza z Poľska, ktorému Mikuláš Dežófi odovzdával ako desiatok 10 florénov a 6 kubulov obilia.²⁷ Je možné, že išlo o Mikuláša z Kamenickej vetvy, ktorý bol predkom vplyvnej šarišskej grófskej vetvy Dežófiocov.²⁸ V roku 1714 tu bola prázdna fara, a o zemepánoch Dežófiococh vizitátor zaznamenal, že boli z väčšej časti katolíci.²⁹

¹⁹ NAGY, I. Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kötet III. Pest: Beime J. és Kozma Vazul, 1858, s. 296 – 308.

²⁰ Kan. viz. 1700, s. 73.; 1703, s. 96.; 1714, s. 8.

²¹ Kan. viz. 1700, s. 73.

²² Kan. viz. 1700, s. 6.; 1714, s. 7.

²³ Kan. viz. 1714, s. 7.

²⁴ Klára Šemšejová, vdova po Štefanovi Dežófim, dávala kazateľovi plat vo výške 40 krížov obilia.

²⁵ Ako jeden z vlastníkov sa uvádza František Dezofi evanjelik.

²⁶ Kan. viz. 1714, s. 6, 7, 8, 19, 31.

²⁷ Kan. viz. 1712, s. 21.

²⁸ Nagy, s. 305

²⁹ Kan. viz. 1714, s. 8.

1.5 KAPI (Kappi, Kapi)

Predkom rodu Kapiovcov, ktorí držali majetok v okolí Tulčíka a Kapušian až do 19. storočia³⁰, bol Andrej, syn Mikuláša pôvodne z Peštianskej stolice. Andrejovi ho v roku 1410 daroval kráľ Žigmund a následne mu povolil aj vybudovanie hradu.³¹

Najvýznamnejší predstaviteľ rodu, Gabriel Kapi, sa vo vizitáciách aj najviac spomína. Na začiatku 18. storočia mu patrili majetky vo viacerých šarišských obciach, medzi rodové patrili majetok v Tulčíku, ako sídlo farnosti, a tiež v jednej z tulčíckych filií, v Kapušanoch. Farár sa stravoval u Kapiovcov. Pri Kapušanoch sa uvádza, že kostolu tu patrili dve polia, teraz však sú pričlenené k poliam zemepanským. Desiatok by mali patróni dávať farárovi, ale nedávajú.³² V roku 1703 sa zdá byť situácia lepšia. Farár dostával v Tulčíku od zemepána štvrtinu z deviatku a desiatku, okrem toho sa spomína, že býval v kaštieli pána Gabriela Kapiho, mal tiež k dispozícii sluhu a zaopatrenie pre dva kone. Okrem toho tu však vlastnil aj farský dom, pri ktorom bola záhrada s vysadenými slivkami a slúžil v ňom jeden želiar.³³ Podľa týchto záznamov existoval tiež v obci spor, farníci aj šľachtici z iných obcí totiž vizitátorovi dosvedčili, že farár má sklon k pitiu alkoholu, Gabriel Kapi to však poprel.³⁴ V ďalšom vizitačnom roku 1712 sa spomína len, že sú obce majetkom Kapiovcov. Pre tulčícky farský kostol udelila zbožný odkaz vdova po Klobušickom, ktorou bola Klára Kapiová, sestra Gabriela Kapiho.³⁵ Farár aj v tomto roku mal každý deň zabezpečenú stravu v tulčíckom kaštieli, neuvádza sa, či tam aj býval. Okrem toho mu zemepáni dávali štvrtinu desiatku zo siedmich obcí. Pri Kapušanoch sa žiadne bližšie informácie o zemepánoch neuvádzajú. Vizitácia z roku 1714 je konkrétnejšia pri informáciách o zemepánoch v Tulčíku a Kapušanoch. Medzi nimi vizitátor vymenoval vdovu po Klobušickom (Klára Kapiová) a tiež Gabriela, Žigmunda a Františka Kapiovcov. O ich vierovyznaní mlčí, avšak je takmer isté, že v tomto období boli katolíkmí. Farár mal od nich podľa zvyku 4? florény a 100 grajciarov, 6 gbelov pšenice a 6 gbelov raže. Určitú časť majetku vlastnil Gabriel Kapi v roku 1700 vo vtedy prevažne evanjelickej obci Veľkom Slivníku, a v roku 1703 bol majiteľom majetkovej časti v Šarišskej Porube. Dôležitou informáciou je aj fakt, že v roku 1700 mal Gabriel Kapi v zálohu viacero bardejovských poddanských obcí. Ku kapiovským zálohom patrili tiež Richvald a jeho filie Hervartov a Šiba a tiež kobyľská filia Kľušov, v ktorých prevzal bližšie neurčené patronátne povinnosti.³⁶ Okrem toho vlastnil v roku 1703 obec Novú Ves, kde farárovi

³⁰ V roku 1843 Štefan Kapi zálohoval svoje majetky v Tulčíku Antonovi Ghillányimu, ktoré však už zo zálohu nikdy nedokázal vykúpiť. Neskôr sa medzi Ghillányovskými majetkami spomínajú aj ďalšie kapiovské majetky vo Fulianke, Demjate a Nemcovciach, z čoho vyplýva, že postupne prešli všetky majetkové práva Kapiovcov na Ghillányovcov. MICHNOVIČ, I. Tulčík v rokoch 1848 – 1918. Z hospodárskeho života obce. In: ULIČNÝ, F. – MICHNOVIČ, I. Dejiny obce Tulčík. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 1998, s. 42.

³¹ VARSÍK, Branislav: Osídlenie Košickej kotliny s osobitným zreteľom na celé východné Slovensko a horné Patisie. Zväzok III. Bratislava: VEDA, 1977, s. 246.

³² Kan. viz. 1700, s. 10.

³³ Kan. viz. 1703, s. 53.

³⁴ Kan. viz. 1703, s. 54.

³⁵ Kan. viz. 1712, s. 20.; NAGY, I. Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kötet VI..., s. 78.

³⁶ Kan. viz. 1700, s. 17 – 18.

dávali ročne 10 florénov ako desiatok, a po 2,5 gbela pšenice, raže a ovsu.³⁷ V roku 1714 sa tu opäť spomínajú ako zemepáni Kapiovci, ktorí dávali farárovi plat a dávky v rovnakom množstve ako v roku 1703.³⁸

1.6 KLOBUŠICKÝ (Klobuchicski)

Klobušickovci nepatrili medzi pôvodné šarišské rody, majetky na vidieku získavali až od konca 17. storočia. Najvýznamnejším príslušníkom rodiny bol František. Na sklonku 17. storočia získal viaceré vysoké posty, napríklad v roku 1682 sa stal zemplínskym županom a o niečo neskôr prisediacim kráľovskej tabule. Počas posledného protihabsburského povstania sa aj František Klobušický pridal na stranu povstalcov. V roku 1705 bol napríklad prisediacim Rákociho hospodárskej rady *Oeconomium Consilium* a zúčastnil sa aj sečianskeho snemu.³⁹ Táto podpora však netrvala dlho a bola motivovaná skôr zisťovacími dôvodmi, keďže po povstaní ostal verný Habsburgovcom a na svojich majetkoch sa udržal až do polovice 18. storočia. Klobušický využil zlú hospodársku situáciu mesta Bardejov ako aj niektorých šľachticov, a získal ich majetky do zálohu. Po roku 1700 vykúpil záloh od svojho švagra Gabriela Kapiho na bardejovské obce Richvald, Hervartov, Šibu, Kobyly a Kľušov, od Forgáčovcov, Semereovcov a ďalších šľachticov získal Osikov, Hertník, Bartošovce, Fričkovce a Vaniškovce.

Vo vizitačných záznamoch sa pomerne často spomína šľachtická rodina Klobušickovcov, a to v nie veľmi pozitívnych reláciách. Pri farnosti Richvald v roku 1703 vizitátor uvádza, že Klobušický nútil pracovať poddaných v sídle aj vo filiách vo sviatočných dňoch na panskom. V Hervartove navyše zabral zemepán tri kostolné polia, z ktorých nič kostolu nedával, tiež rozkázal aby mu dávali dávky od želiarov, pôvodne určené pre kostol. V Kľušove taktiež zabral pre seba dve kostolné polia, jedno s rozsahom 20, druhé 7 gbelov.⁴⁰ V Osikove v roku 1700 bol ešte od zemepána platený desiatok z alódia, v roku 1703 už nie. Klobušický tu tiež neuznal kostolníkovi oslobodenie od robôt na panskom, ktoré bolo tradičnou odplatom za jeho prácu. Klobušický zaberal pre seba poddanské opustené polia, z ktorých, už ako alodiálnych, nechcel nič platiť pre cirkev a taktiež nútil pracovať poddaných na panskom vo sviatočné dni. Najväčším problémom na ktorý vizitátor poukazoval, bol fakt, že v obciach sa pre nedostatočný príjem nedarilo udržať schopných kňazov. V opustených obciach tak prebývali evanjelickí kazatelia, ako napríklad v Richvalde a Kobylách v roku 1714. Keď do Richvaldu pred časom poslali katolíckeho kňaza, zemepán mu hneď pri príchode oznámil, že mu platiť nebude nič, nech mu dáva ten, kto ho posielal. Vizitátor skonštatoval, že Klobušický dáva zlý príklad nižšie postaveným šľachticom,

³⁷ Kan. viz. 1700, s. 100. V súčasnosti ide o obec s názvom Bardejovská Nová Ves. V prameňoch nie je názov obce ustálený. Spočiatku sa uvádza najmä v podobe Uj Falu, preto sme sa ju v slovenskom preklade tohto názvu rozhodli označovať aj v tejto práci. Vo vizitácii z roku 1703 je použitý málo sa vyskytujúci názov obce Topla Uyfalu.

³⁸ Kan. viz. 1714, s. 27.

³⁹ NAGY, I. Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kötet VI..., 278 – 279.

⁴⁰ Kan. viz. 1703, s. 42 - 44.

a tak iste aj on prispieval k tomu, že „*Katolícke duše medzi heretikmi trúchlia, lebo ich nemá kto viesť, keďže vo farnostiach nie sú dostatočné príjmy.*“⁴¹

1.7 MERŠE ZO SVINEJ (Szinyei, Szényei, Sinyei)

Meršeovci zo Svinej patria medzi najstarobylejšie rody v Šariši. Zakladateľ menom Merše, syn Benedikta, sa vyznamenal v bojoch proti Bulharom, a za to, ako aj za ďalšie zásluhy, získal od kráľa Bela IV. v roku 1262 donáciu na šarišské majetky Svinia s Novou Vsou a Jarovnice.⁴² Potomkovia tohto rodu sa vo vizitáciách zo začiatku 18. storočia spomínajú ako majitelia vo Svinej, Chminianskej Novej Vsi a Jarovniciach, teda v rodových obciach, avšak ako výhradní vlastníci len v prvých dvoch uvedených. Medzi vlastníkmi sa konkrétne uvádzajú ako katolíci Krištof a Štefan, Juraj ako evanjelik.⁴³

V roku 1700 bola obec Svinia, patriaca Štefanovi, celkom protestantská a obyvatelia neumožnili konanie vizitácie. V jej filiálke Chminianskej Novej Vsi bol vlastníkom Krištof označený ako neokatolík, uvádza sa tiež, že kostol nedávno získali katolíci, cirkev viedol farár z Veľkého Šariša, ktorému zemepán platil desiatok z alódia.⁴⁴ V roku 1703 bol už kostol vo Svinej katolícky, prevzatý bol v roku 1701. Pôsobil tu katolícky farár Ján Zavatkai, ktorý mal však veľmi hrubé správanie, za jeho dvojročného účinkovania sa vystriedalo asi 12 učiteľov, pretože mu žiaden nevyhovoval. Svojím hrubým správaním dokonca spôsobil, že vizitácia musela byť predčasne ukončená, a tak nedošlo ani k vizitovaniu jej filie Chminianskej Novej Vsi. Patrónmi boli tu Krištof a Juraj, pričom Krištof zaberol 6 polí patriacich kostolu, z ktorých odmietal platiť desiatok. Rovnako neplatili nič ani farárovi, zrejme aj v dôsledku jeho spupnej povahy.⁴⁵ V roku 1703 boli Sinejovci patrónmi Jarovnického kostola, existovali tu však aj ďalší zemepáni. Z údajov sa nedá zistiť, ako si plnili svoje patronátne povinnosti.⁴⁶ V roku 1712 dávali zemepáni, medzi ktorých patrili aj Sinejovci, jarovnickému farárovi desiatok z pšenice, ovsu, raže a jačmeňa.⁴⁷ Rovnako aj farárovi vo Svinej v roku 1714 dávali desiatok.⁴⁸

1.8 PALOČAJ (Palocsai, Palocsay)

Predkovia rodu Paločajovcov pochádzali z Chorvátska, ich pôvodné priezvisko bolo Horvát. Prvým známym príslušníkom, ktorý žil v Uhorsku bol podľa I. Nagya Michal Horvát z Lomnice, kastelán na hrade Orava, ktorý hrad predal vdove po Štefanovi Zápoľskom, Hedvige, a jeho pozostalým synom, Jánovi a Jurajovi. Keďže mu Hedviga nemohla vyplatiť za hrad plnú sumu, dala mu v roku 1505 ako náhradu aj

⁴¹ Kan. viz. 1714, s. 21 – 23.

⁴² NAGY, I. Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kötet VII. Pest: Ráth Mór, 1860, s. 421.

⁴³ Kan. viz. 1714, s. 14.

⁴⁴ Kan. viz. 1700, s. 2.

⁴⁵ Kan. viz. 1703, s. 68 - 70.

⁴⁶ Kan. viz. 1703, s. 74.

⁴⁷ Kan. viz. 1712, s. 11.

⁴⁸ Kan. viz. 1714, s. 14. Zároveň sa tu uvádza, že kazateľ, ktorého z obce vykázali, sa ubytoval v dome Juraja Meršeho.

malé panstvo Plavečského hradu v Šarišskej stolici. Od Michala sa rozvinuli dve vetvy rodu, pričom jednou z nich boli práve Paločajovci, teda príslušníci tej vetvy, ktorá sa natrvalo usadila na plavečskom panstve, a jeho názov si od tých čias uvádzala v priezvisku. Zakladateľom rodu Paločaj bol Juraj, Michalov vnuk, ktorý v roku 1583 získal tiež donáciu na panstvo Nedeckého hradu.⁴⁹

Vo vizitáciách sa Paločajovci uvádzajú ako majitelia Plavča a Plavnice. V rokoch 1712 a 1714 bola Plavnica pričlenená k Plavču ako filiálka. Plaveč patril medzi šarišské poddanské mestečká (oppidum) a spomína sa vo všetkých štyroch vizitáciách ako farnosť vedená katolíckym duchovným. V roku 1700 sa v dedine hlásila ku katolíckej viere prevažná väčšina obyvateľov, vizitátor navyše uvádza, že poddaní konvertovali na katolícku vieru pred 40 rokmi. Prevažia katolíckych poddaných bola zaznamenaná aj v roku 1703.⁵⁰ Paločajovci boli s najväčšou pravdepodobnosťou tiež katíkmi, hoci vo vizitáciách sa to priamo nespomína. Zároveň však nepatrili medzi najodddanejšiu katolícku šľachtu v stolici, hoci si povinnosti spojené s platením panského desiatku spravidla plnili. V roku 1700 sa napríklad uvádza, že zabrali nejaké opustené polia a nič z nich nedávali kantorovi. Taktiež boli napomenutí, aby prispievali na opravu fary, a výčitka smerovala aj k výške desiatku z alódia, ktorý bol omnoho nižší ako v minulosti. Kým kedysi to vraj bolo 100 polovičných alebo 50 celých kapecí, teraz to bolo len 17 z polovičných kapecí.⁵¹ V Plavnici sa v rokoch 1700 a 1703 ako vlastníčka spomína Judita Károli, manželka zosnulého Štefana Paločaja, ktorá farárovi platila 8 krížov pšenice, 16 krížov raže, 10 mandelionov jačmeňa, toľko isto ovsu a rovnako 10 mandelionov zmiešaného osiva.⁵² V 1712 platili plavečskí zemepáni farárovi bližšie nešpecifikované množstvo kapecí rôzneho osiva, v roku 1714 sa vizitátor sťažoval, že hoci podľa starého zvyku by mali Paločajovci platiť niekoľko kapecí a 30 manipulov osiva, nerobia to však.⁵³ Farárovi však platil desiatok z alódia iný zemepán, pán Kosturbovsky, o ktorom nič bližšie nevieme. Mohlo ísť o miestneho árendátora z Poľska. Farárovi dával 100 polovičných kapecí, 30 manipulov, 10 kapecí zo pšenice, 25 z raže, 20 z jačmeňa, 25 zo zmiešaných jarín a 20 z ovsu.

1.9 PÉČI (Pechi, Pechy)

Pôvod Pěčovcov nie je dostatočne objasnený, najstaršie údaje o príslušníkoch sú z roku 1530. Ich pôvodné majetky boli zrejme v oblasti Szigetú, odkiaľ sa potom presunuli do Sedmohradska. V polovici 16. storočia Gašpar a Martin Pěčovci získali ako kráľovskú donáciu majetok šarišskej obce Nová Ves, ktorej názov bol pod vplyvom tu žijúcich zemepánov modifikovaný na Pečovská Nová Ves. Tento majetkový dar si zrejme vyslúžili ako odmenu za vojenské služby, keďže týmto spôsobom nadobúdali šarišské majetky aj iné rody ako napríklad Bornemisovci. Bol to

⁴⁹ NAGY, I. Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kötet IX. Pest: Ráth Mór, 1862, s. 90.

⁵⁰ Kan. viz. 1700, s. 7; 1703, s. 95.; 1712, s. 4 – 7.; 1714, s. 9 – 10.

⁵¹ Kapecie=snopy.

⁵² Mandeliony, kríže=snopy.

⁵³ Manipuly=snopy.

práve Gašpar Péči, ktorého potomstvo sa široko rozvetvilo a pretrvalo v Šariši hlboko do 19. storočia.⁵⁴

V kanonických vizitáciách sa Péčiovci ako zemepáni počas celého sledovaného obdobia uvádzali takmer výlučne len ako vlastníci rodovej obce Pečovská Nová Ves. Tá ako sídlo farnosti bola dlhodobo bez filiálok. V roku 1700 boli na majetkoch obce zemepánmi Alexander, Ladislav a Adam Péčovci, všetci katolíci, boli tu však aj ďalší zemepáni, evanjelici, avšak nevedno či išlo o Péčovcov, alebo inú rodinu. Vizitátor uvádza, že katolícki zemepáni dávajú farárovi desiatok s výnimkou Adama Péčiho, ktorý svoje (alódiálne) polia označoval ako poddanské, čím sa chcel tejto povinnosti vyhnúť. Evanjelickí vlastníci nedávali katolíckemu farárovi nijaký desiatok. Ku katolíckemu vierovyznaniu sa hlásila prevažná časť obyvateľstva.⁵⁵ V roku 1703 sa situácia zmenila, keďže zemepáni Péčovci boli označení ako evanjelici, boli tu však pravdepodobne aj nejakí (nemenovaní) katolícki zemepáni. Desiatok nechceli katolíckemu farárovi platiť ani jedni, ani druhí, k čomu vizitátor dodáva, že evanjelickému kazateľovi (v minulosti) platili aj katolíci aj evanjelici, dokonca boli katolícki zemepáni k tomu nútení. Od zemepánov však dostával desiatok kantor, a to 20 krížov z rôznych obilnín.⁵⁶ V nasledujúcej vizitácii z roku 1712 sa stručne spomína len vlastníčka, vdova po Alexandrovi Péčim, ako luteránka, ktorá nechcela platiť desiatok farárovi.⁵⁷ V roku 1714 sa majitelia Péčovci označujú opäť ako katolíci, menovaní boli Ladislav, Adam senior, František senior, Žigmund senior a Adam junior. Spomína sa tu aj, že svätýňu kostola aj s vežou obnovili Péčovci.⁵⁸

1.10 RÁKOCI (Rakoczi)

Rákociovcami boli najbohatšou a najvznešenejšou rodinou v Šarišskej stolici na začiatku 18. storočia. K ich majetkovej doméne tu patrilo celé Makovické panstvo a aj mnohé ďalšie obce. Vo vizitáciách sa pravidelne spomína niekoľko príslušníkov ich rodu, a to Alžbeta, František, Juraj, Ladislav a Juliana. Ide o členov dvoch vetví tohto rodu, ktorých zakladateľmi boli Juraj I. a Pavol, synovia sedmohradského kniežaťa Žigmunda II. Rákociho (1544 – 1608). František, Juraj a Juliana boli potomkami Juraja I. a Ladislav a Alžbeta patrili k Pavlovej vetve.⁵⁹ Z vizitácií vyplýva, že Rákociovcami záležalo na zabezpečení a dobrom chode im zverených katolíckych farností. Horlivá bola najmä posledná príslušníčka Pavlovej vetvy, Alžbeta, po vydaji Erdődiová. V Zborove, ako sídlo farnosti a zároveň centre makovického panstva, založila v roku 1691 kongregáciu sv. Ružena, ktorej ako fundáciu darovala 1000 imperiálov. Táto suma nebola darovaná priamo, ale prenajala ju mestu Bardejov, ktoré z nich pravidelne vyplácalo čiastky pre spoločenstvo a pre farára.⁶⁰ Okrem toho hmotne podporovala

⁵⁴ NAGY, I. Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kötet IX..., s. 177 – 178.

⁵⁵ Kan. viz. 1700, s. 6.

⁵⁶ Kan. viz. 1703, s. 85 – 87.

⁵⁷ Kan. viz. 1712, s. 4.

⁵⁸ Kan. viz. 1714, s. 5 – 6.

⁵⁹ NAGY, I. Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kötet IX..., s. 604.

⁶⁰ Kan. viz. 1703, s. 24.; 1749, Zborov.

chudobinec s 12 žobrákmi a tiež kaplnku v kaštieli, kde za jej nebohých rodičov slúžil farár omšu každý týždeň, pričom mal od nej za to ako ročnú dávku 10 florénov, 2 kubuly pšenice, soľ, polovicu prasaťa, 10 polovic masla, 1 vázu vína a 1 vázu piva. Navyše mal farár za svoje služby v celej farnosti od Rákociovcov ako stabilný desiatok z alódia naturálie, a to z jarín a ozimín.⁶¹ Rodovým majetkom bol aj Veľký Šariš a k nemu prináležiace filie, kde platili Rákociovci farárovi desiatok z alódia, podobne ho platili aj gaboltovskému farárovi.⁶² Gaboltovské filie Kurov a Novú Ves si prenajímali od Rákociovcov árendátori.

Desiatok z alódia platila Alžbeta farárovi aj z okrúhlianskeho alódia 10 florénov, 1 gbel pšenice, 3 gbely raže, 1 vázu piva, 3 husi a 6 sliepok, aj keď bol znížený oproti tomu, čo kedysi platil jej starý otec Pavol. Taktiež platila desiatok aj v hažlínskej filii Hrabovci 18 florénov a 6 gbelov raži. V ďalších obciach, napr. Kurime, Hankovciach, Kučine a Mestisku sa Rákociovci nechovali k miestnej cirkvi až tak dôsledne.

1.11 SIRMAJ (Szirmai, Szirmay)

Podobne ako Klobušickovci, aj Sirmajovci získavali významnejšie majetkové pozície v Šariši až na začiatku 18. storočia, predtým sa sústreďovali najmä v Zemplíne. Najvýznamnejším predstaviteľom, ako aj osobou, ktorá sa často spomína v predmetných vizitáciách, bol Štefan Sirmaj (Szirmai). Už v roku 1675 sa stal tabulárnym sudcom Zemplínskej stolice, v roku 1681 vyjednával s Tökölim a bol hlavným sprostredkovateľom prímeria za vienskú stranu. Neskôr sa stal notárom krajinského sudcu a palatína. V roku 1693 získal barónsky a v roku 1707 grófsky titul. Oženil sa so Zuzanou Ödönfiovou, a keďže nemali vlastné deti, adoptoval si ako svojho syna Tomáša Dežófiho, ktorý tak získal priezvisko Sirmaj. V roku 1730 vykonával jeho adoptovaný syn Tomáš v Šariši hlavnožupanskú hodnosť.⁶³

Sirmajovci na začiatku 18. storočia vlastnili malú obec Ďurkovú, filiu Plavča. V roku 1700 sa vo vizitácii spomína v Ďurkovej nový murovaný kostol, od ktorého pani Sirmajová, evanjelička, u seba držala kľúče, a tým znemožňovala katolíckemu farárovi slúženie nedeľných omší. Taktiež sa uvádza, že zemepán zbral cirkevné majetky, no nič z ich výnosu cirkvi nedával.⁶⁴ V roku 1714 bol Ďurkovským zemepánom Tomáš Sirmaj, ktorý nič kostolu nedával napriek tomu, že ho nebohý pán Sirmaj vybudoval.⁶⁵ Menšie majetkové diely mali Sirmajovci aj v Lipanoch, kde nepretržite pôsobil až do roku 1714 evanjelický kazateľ.⁶⁶ Ďalšie majetky nadobudli zálohom v sabinovských obciach a filiách Orkucanoch, Drienici, Jakubovanoch a Šarišských Michal'anoch. Pri Okrucanoch sa opäť spomína pani Sirmajová, evanjelička, v Jakubovanoch žil Sirmajov kazateľ, a aj v Šarišských Michal'anoch pôsobil kazateľ, býval v kúrii pani Fejerpatakievej.⁶⁷

⁶¹ Kan. viz. 1700, s. 14.; 1703, s. 28.

⁶² Kan. viz. 1700, s. 15.; 1703, s. 64.

⁶³ NAGY, I. Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kötet X. Pest: Ráth Mór, 1863, s. 744 – 745.

⁶⁴ Kan. viz. 1700, s. 5.

⁶⁵ Kan. viz. 1714, s. 9.

⁶⁶ Kan. viz. 1714, s. 7.

⁶⁷ Kan. viz. 1700, s. 7.; 1703, s. 84.

1.13 ŠEMŠEJ (Semsei)

Rod má starobylý pôvod a pochádza zo saského Meißenu. Prvým známym predstaviteľom bol Frank, ktorého syn Tomáš bol kapitánom spišského hradu v rokoch 1318 – 1322 a tiež spišským podžupanom. Samotné priezvisko je odvodené od obce Šemša v Abovskej stolici.⁶⁸

Na začiatku 18. storočia patrilo Šemšejovcom ako spoluvlastníkom niekoľko majetkov v obciach ležiacich v povodí Malej Svinky a hornej Torysy. Boli to predovšetkým Ražňany ale aj Jarovnice či Jakubovany. V roku 1714 sa spomína jeden príslušník aj v Giraltovcich.

V roku 1700 bol spoluvlastníkom v Ražňanoch Ján Šemšej a tiež mal časť v zálohu Ladislav Spléni. Dozvedáme sa, že zbožný odkaz 100 imperiálov dala pre kostol vdova po Jurajovi Šemšejovi, pani Görgejová. V rámci týchto peňazí vyčlenila dvoch poddaných pre cirkev.⁶⁹ Okrem toho mal Mikuláš Spléni v rámci spomínaného odkazu platiť cirkvi z depozitu vo výške 9 florénov.⁷⁰ Z genealogických tabuliek I. Nagyá vyplýva, že Juraj Šemšej bol otcom Jána a Mikuláša, teda ako potomkovia mali určité povinnosti s plnením zbožného odkazu, ktorý zanechala ich matka.⁷¹ Synovia však neboli v tejto povinnosti dôslední a ani v iných oblastiach nepestovali s cirkvou dobré vzťahy. Mikuláš Šemšej totiž bez súhlasu cirkvi predal spomínaných poddaných Ladislavovi Splénimu.⁷² O Jánovi Šemšejovi sa zase dozvedáme, že zbral farskú studňu a na mieste určenom pre kantora vymedzil miesto pre dom svojmu želiarovi. Z toho dôvodu v obci kantora nemali. Zároveň sa spomína, že Ján Šemšej zobral od farára isté predmety zo zlata a drahých kameňov, ktoré cirkvi zanechala Zuzana Šemšejová za to, že jej vykopali hrob (kryptu). Zemepán sa zaviazal, že na oplátku zadováži pre kostol bohoslužobné predmety a rúcha. Ohľadom tejto záležitosti je zaujímavá informácia vo vizitácii z roku 1712, kde vizitátor označil Jána Šemšēja za klamára, keďže ešte ani po 12 rokoch bohoslužobné predmety v kostole neboli, a pritom cennosti nevrátil.⁷³ Ján Šemšej – evanjelik sa spomína v roku 1714 ako spolumahiteľ Giraltoviac,⁷⁴ predpokladáme však, že nejde o vyššie spomínaného Jána.⁷⁵ Evanjelička bola aj Klára Šemšejová, vdova po Štefanovi Dežófim, ktorá v Jakubovanoch podporovala evanjelického kazateľa, ako plat mu dávala 40 krížov obilia.⁷⁶ Katolíkom bol však Pavol Šemšej, spoluvlastník Jarovnic.⁷⁷ V Ražňanoch to

⁶⁸ NAGY, Iván: Magyarországi családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kötet X..., s. 135.

⁶⁹ Kan. viz. 1700, s. 8.

⁷⁰ Kan. viz. 1700, s. 8.

⁷¹ NAGY, Iván: Magyarországi családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kötet X..., s. 137.

⁷² Informuje nás o tom vizitácia z roku 1714. Kan. viz. 1714, s. 16.

⁷³ Kan. viz. 1712, s. 11.

⁷⁴ Kan. viz. 1714, s. 31.

⁷⁵ Podľa vizitácie z roku 1712 býval Ján Šemšej v Chabžanoch. I. Nagy však vo svojich genealogických tabuľkách rozlišuje chabžiansku vetvu a vetvu, ktorá mala majetky v Giraltovcich, pričom v oboch vetvách boli v danom období príslušníci menom Ján. NAGY, I. Magyarországi családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kötet X..., s. 137.

⁷⁶ Kan. viz. 1714, s. 6.

boli Peter, Mikuláš a Štefan Šemšej, neuvádza sa však akého boli vierovyznania.⁷⁸

1.14 UZ (Uasz), BALPATAKI, GOMBOŠ (Gombos), ZOMBORI (Zombori, Zombory), ROŽKOVÁNI, DOBAJ

Všetky tieto rody mali väčšinu svojich majetkov v sledovanom období v obciach farnosti Svätý Jur (dnes Jur ako súčasť Hubošoviec), s výnimkou Rožkovániovcov, ktorí vlastnili obec Rožkovany a Dobajovcov s majetkovými časťami v Dubovici. Uzovci, Balpatakiovci, Gombošovci, Rožkovániovci a Dobajovci patria medzi starobylé šľachtické rody, ktoré mali spoločného predka – Tekulovcov, usadených tu uhorskými kráľmi ešte na prelome 11. a 12. storočia.⁷⁹

Čo sa týka Uzovcov, ako neokatolík sa spomína iba jeden príslušník rodu, a to Valentín, ktorý ako jediný zo spoluvlastníkov Uzoviec a Ratvaja platil katolíckemu farárovi desiatok.⁸⁰ O Balpatakiovcoch z Babinho Potoka je iba stručná zmienka z roku 1700, podľa ktorej farárovi neplatili nič.⁸¹ Podobne rozdelení boli aj Zomboriovci, v roku 1700 platil desiatok iba Gabriel Zombori, ostatní zemepáni v Bodovciach, Štefan a František Zomboriovci, neplatili nič.⁸² Štefan bol evanjelik, o čom nás informuje vizitácia z roku 1714.⁸³ Taktiež sa spomína istý Ladislav Zombori, ktorý zanechal svätojurskému kostolu zbožný odkaz v peňažnej forme.⁸⁴ Gombošovci vlastníaci Hubošovce boli už v roku 1700 pravdepodobne katolíkami. Z roku 1700 pochádza zmienka, že Imrich Gomboš dal v Hubošovciach postaviť kaplnku, keďže kostol sa tu nenachádzal.⁸⁵ V roku 1714 sa uvádzajú ako zemepáni Hubošoviec Imrich, Štefan a Pavol Gombošovci, všetci katolíci.⁸⁶

Z informácií, ktoré nám ešte pri tejto farnosti vizitátori zanechali, sa dozvedáme, že všetci evanjelickí šľachtici odmietali platiť farárovi desiatok a od svojich poddaných vyžadovali, aby platili evanjelických kazateľov.⁸⁷

Rožkovániovci boli taktiež konfesijne rozdelení. Podľa vizitácie z roku 1714 boli Michal a Ľudovít Rožkovániovci evanjelikmi, František starší a mladší a Matej boli katolíkami. V obci bol ešte evanjelický kazateľ, avšak katolícki zemepáni ho chceli z obce vykazať.⁸⁸ Podobná situácia bola v roku 1714 aj v Dubovici. Ako katolíci sa

⁷⁷ Kan. viz. 1714, s. 16.

⁷⁸ Kan. viz. 1714, s. 16.

⁷⁹ NAGY, I. Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kötet XI. Pest: Ráth Mór, 1865, s. 417.; ULIČNÝ, Ferdinand: Najstaršia šarišská a užská šľachta. In: Najstaršie rody na Slovensku..., s. 66 – 67.

⁸⁰ Kan. viz. 1700, s. 9. Ďalším menovaným spoluvlastníkom bol Gabriel Zombori.

⁸¹ Kan. viz. 1700, s. 9.

⁸² Kan. viz. 1700, s. 9.

⁸³ Kan. viz. 1714, s. 17.

⁸⁴ Kan. viz. 1712, s. 22.

⁸⁵ Kan. viz. 1700, s. 9.

⁸⁶ Kan. viz. 1714, s. 17.

⁸⁷ Kan. viz. 1703, s. 51 – 52.

⁸⁸ Kan. viz. 1714, s. 6.

spomínajú Juraj, Martin, Ladislav a jeho traja dospelí synovia a ako evanjelici Gabriel, Žigmund a František starší a mladší, ktorí zabezpečovali miestneho kazateľa.⁸⁹

1.15 SEMERE (Szemere), RASLAVICI (Raszlaviczi)

K výhradne protestantským šľachticom patrili po celé obdobie Semereovci a Raslaviciovci. Kým Raslaviciovci patria medzi pôvodné šľachtické rody, Semereovci získavali majetky až od 16. storočia. Raslaviciovci udržiavali vo svojich rodových obciach Vyšných a Nižných Raslaviciach evanjelického kazateľa, Semereovci boli kalvíni a teda aj v ich obci Demjata žil a pôsobil kalvínsky kazateľ. Príslušníci rodov začali meniť svoje postoje až v priebehu druhej tretiny 18. storočia pod vplyvom tvrdej rekatolizácie.

Literatúra:

Arcibiskupský archív Košice, Fond Košické biskupstvo, Oddelenie Districtualia, Vol. 7, Nr. 1, 2, 3, 6.

AACass Košice, Fond Košické biskupstvo, Oddelenie Districtualia, Kanonická vizitácia Zborov 1749.

ENDRŔDI, Ján: Ku genealógii a názvu rodu Berzeviczy. In: Annales historici Presovienses. Roč. 6, 2006, s. 43 – 57.

KEMPELEN, B.: Magyar nemes családok. Kötet X. In: Magyarország vármegyei és városai. Heves Vármegye. [monografia na DVD-R] In: Arcanum DVD könyvtár IV. Családtörténet, heraldika, honismeret. Budapest : Arcanum adatbázis Kft., 2003.

KOSMAČOVÁ, M.: Majetkové pomery v Demjate, Fričkovciach a Janovciach v 16. a 17. storočí. In Zborník zo 7. Študentskej vedeckej konferencie [online]. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2012 [cit. 2012-04-05], s. 405 – 422.

Dostupné na internete: <<http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Chovanec3/index.html>>.

KOSMAČOVÁ, Mariana: Majetkové pomery Bornemisovcov v Šariši v 16. a 17. storočí. (Na príklade drieničských a ternianskych Bornemisovcov). In: Spoločnosť, kultúra a každodennosť v dejinách Slovenska. Košice: Univerzita UPJŠ, Filozofická Fakulta, 2012, s. 43 – 55.

LUBY, Š. Dejiny súkromného práva na Slovensku. 2 vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2002. 626 s.

NAGY, I.: Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kötet II, III, VI, VII, IX, X, XI. Pest 1858 – 1865.

SEDLÁK, P.: Kresťanstvo na území Košického arcibiskupstva (od počiatkov do roku 1804). Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2004. 302 s.

ULIČNÝ, Ferdinand: Najstaršia šarišská a užská šľachta. In: Najstaršie rody na Slovensku. Martin: Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť pri Matici slovenskej, 1994, s. 65 – 76.

ULIČNÝ, F. – MICHNOVIČ, I.: Dejiny obce Tulčík. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 1998. 228 s.

VARSÍK, Branislav: Osídlenie Košickej kotliny s osobitným zreteľom na celé východné Slovensko a horné Potisie. Zväzok III. Bratislava: VEDA, 1977. 476 s.

⁸⁹ Kan. viz. 1714, s. 6 – 7.